

Zpráva ze služební cesty do SRN

Místo:

Berlín, Bundesarchiv Berlin / Spolkový archiv v Berlíně

Termín cesty:

12. – 14. 11. 2008

Účel cesty:

Účast na semináři k webovému portálu „Zwangsarbeit im NS-Staat“ (www.zwangsarbeit.eu).
(Uskutečněno v rámci grantu VE20072009004 - řeš. Ing. Kunt)

Účastníci cesty:

PhDr. Karel Koucký, pracovník 5. oddělení Národního archivu

Mgr. Monika Sedláková, pracovnice 3. oddělení Národního archivu

Zprávu podávají:

PhDr. Karel Koucký a Mgr. Monika Sedláková

Datum vyhotovení:

25. listopadu 2008

S podporou projektu výzkumu a vývoje MV

č. VE2007200904

„Možnosti a formy zpřístupnění archivních fondů nebo jejich součástí veřejnosti v elektronické podobě.“

Podpis ředitelky archivu:

Část všeobecná

Služební cestu jsme zahájili dne 12. listopadu 2008 v 8.25 hodin v Praze na hlavním nádraží, odkud jsme vyjeli vlakem EC 176. Do Berlína na hlavní nádraží jsme dorazili podle jízdního řádu ve 13.13 hodin.

Ubytovali jsme se v budově Velvyslanectví České republiky, která se nachází v centru Berlína (Wilhelmstrasse 44).

Hlavním cílem naší cesty byla účast na semináři k webovému informačnímu portálu „Zwangsarbeit im NS-Staat“ (www.zwangsarbeit.eu), který se konal ve čtvrtek 13. listopadu od 10.30 do 17 hodin v areálu Spolkového archivu v Berlíně Lichterfelde.

Z Berlína jsme odjeli v pátek 14. listopadu ve 14.46 hodin vlakem EC 371. Do Prahy na holešovické nádraží jsme dorazili v 19.30 hodin.

Část odborná

Náplní absolvovaného semináře bylo seznámení se s obsahovou stránkou nového webového portálu, stejně jako s jeho editačními a vyhledávacími funkcemi. Webový informační portál www.zwangsarbeit.eu je produktem Spolkového archivu (pracovního týmu pod vedením p. Karstena Kühnela odpovídajícího zejména za obsahovou stránku portálu), který na jeho doplňování spolupracuje s celou řadou archivů a dalších institucí z Německa i ze zahraničí. Celý projekt je financován německou nadací „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft“ a byl zahájen v dubnu 2007 (smlouva mezi SRN zastoupenou Spolkovým archivem a nadací EVZ podepsána v prosinci 2006). U zrodu tohoto specializovaného portálu byla v první řadě myšlenka na využití materiálů historické povahy k problematice nuceného pracovního nasazení v Německu a v obsazených zemích v letech 1933 až 1945, nashromážděného v průběhu odškodňování nuceně nasazených v minulých letech. Portál má oslovit zejména bývalé nuceně nasazené a jejich rodinné příslušníky, dále veřejnost zajímající se o nucené pracovní nasazení a v neposlední řadě napomoci vědeckému výzkumu této problematiky. Výstavba portálu by měla být dokončena v březnu 2009 (pilotní provoz portálu ukončen v dubnu 2008). Plánuje se také jeho anglická verze (v budoucnu i další cizojazyčné mutace s ohledem na země, které se do projektu zapojily nebo v budoucnu zapojí).

Do současné doby vložila data do portálu většina německých státních archivů (jistě v návaznosti na rozsáhlou informační kampaň realizovanou Spolkovým archivem v průběhu let 2007 a 2008). Účast zahraničních archivů není příliš uspokojivá, do projektu se zapojily např. Estonsko, Bělorusko, Ukrajina, Rakousko, zájem projevily Holandsko a Velká Británie. Svou účast přislíbilo rovněž Polsko, ale zatím nebyla z jeho strany dodána žádná data. Z České republiky se doposud zapojily Česko-německý fond budoucnosti a Státní okresní archivy v Pardubicích a v Kutné Hoře.

Portál je rozdělen do několika oddílů (modulů). Tím základním je oddíl označený „*Archivní fondy*“, do něhož německé i zahraniční archivy, muzea a památníky vkládají informace o svých fondech, které se týkají nucené práce v Německu a na obsazeném území v letech 1933 až 1945. Cílem této části portálu je shromáždění co největšího množství archivních pramenů k dané problematice. Uvedené archivní fondy a sbírky obsahují nejen úřední dokumenty, ale rovněž dopisy, fotografie, filmy, plakáty a v neposlední řadě i trojrozměrné předměty, které vypovídají o nasazení civilních pracovních sil, ale také o práci vězňů v koncentračních táborech, válečných zajatců a Židů. Jde o materiály týkající se vývoje systému nucené práce, jeho organizace, získávání pracovních sil, represivních opatření, ale také postavení zahraničních dělníků v říši a jejich životních podmínek. Informace o archivních fondech by měly být poskytnuty v úplnosti bez ohledu na přístupnost materiálů, rovněž tak nezáleží na skutečnosti, zda jde o originály či kopie dokumentů. V případě kopií by měl být ale uveden odkaz na uložení originálů.

Druhou část portálu tvoří „*Literatura*“. Tuto část připravili pracovníci knihovny Spolkového archivu společně s Dokumentačním centrem nucené práce v Berlíně-Schönevide při nadaci Topografie teroru. Dnes v ní najdeme více než dva tisíce titulů německé i zahraniční literatury včetně publikovaných vzpomínek totálně nasazených. Další rubriku představuje „*Historie*“, jejímž úkolem je zprostředkování základních informací o vývoji pracovního nasazení zahraničních dělníků v Německu, a to již před první světovou válkou, za Výmarské republiky a v Třetí říši. Krátká kapitola je věnována také repatriaci nasazených osob po skončení druhé světové války. Oddíl „*Plnění / Leistungen*“ informuje o postupech při odškodňování totálně nasazených osob probíhajících od roku 1945 do současnosti. Galerii vybraných dokumentů a trojrozměrných předmětů, včetně biografií nasazených osob, si můžeme prohlédnout v rubrice „*Dokumenty*“. Poslední oddíl portálu uvádí seznam webových stránek souvisejících s obsahem portálu.

Databázi archivních fondů mohou doplňovat či měnit samy zúčastněné instituce za pomoci přístupového kódu, který získají ve Spolkovém archivu. Tyto instituce si také

určují, zřejmě podle svých možností a množství materiálu, rozsah poskytnutých informací. Nejčastěji bývá uveden výčet archivních fondů a obecnější popis materiálů. Platí zde obecná zásada, že se nezveřejňují údaje o konkrétních osobách. Tak je zamezeno možným konfliktům s národními zákony na ochranu osobních údajů. Badatel z portálu získá pouze představu o fondech, kde je možné tyto údaje nalézt, společně s informacemi o jejich přístupnosti. Autenticitu vystavených dokumentů, resp. způsob citování pramenů řeší každá instituce výhradně ve své režii.

Za technickou stránku portálu zodpovídá p. Jörg Winkler, pracovník Spolkového archivu v Koblenzi. J. Winkler nám dodatečně písemnou formou sdělil technické parametry řešení portálu. K editaci obsahu portálu se používá Content Management System (CMS) Impera (www.imperia.net), webové stránky jsou postaveny na XHTML kódu (strict). Výjimkou je jednoduchý vyhledávací stroj, který pracuje s daty z MySQL databáze získávanými prostřednictvím PHP skriptů. Do zmiňované databáze jsou data vkládána pomocí specializovaného obslužného portálu Spolkového archivu (využívá „šablonovacího nástroje“ Smarty). Součástí editačního zobrazení pro vkládání údajů o fondech jsou textová HTML-pole, propojená s JavaScript-WISIWIG-editorem Tiny MCE. Vyhledávací stroj umožňuje jednoduché full-textové vyhledávání. Kromě standardní možnosti vyhledávat v databázi informace s využitím rozšířené vyhledávací masky se nyní pracuje i na novince v podobě vyhledávání v interaktivní geografické mapě.

Závěr

Smyslem naší účasti na semináři bylo seznámení se s budováním webového portálu k nucené práci v Třetí říši, t.j. s postupy při vkládání informací do databáze zejména týkajících se archivních fondů, a také s možnostmi badatelského využití portálu, tedy se způsoby vyhledávání potřebných dat. Organizátoři vyzvali zástupce zúčastněných institucí, jimiž byly především německé archivy a organizace, aby portál naplnili údaji ze svých pracovišť. Domníváme se, že Národní archiv by se mohl projektu účastnit. Za tím účelem by bylo vhodné připravit data k archivním fondům, případně vybrat i zajímavé dokumenty k jejich prezentování v rámci galerie portálu. Dalším krokem by bylo získání přístupového kódu do portálu a vložení příslušných dat.